

MUSTASAARI, SÖDRA HÄLSINGBY, STORHÄLLORNA 1

M/2 499 010002

Rautakautisen röykkiön
kaivaus kesällä 1983

Pekka Honkanen

S i s ä l l y s

1	ARKISTOTIETOJA	1
2	JOHDANTO JA TOPOGRAFINEN KUVAUS	2
3	KARTOITUS	3
4	KAIVAUSTUTKIMUKSET	4
5	TIIVISTELMÄ	5
	NEGATIIVILUETTELO	7
	DIAPOSITIIVILUETTELO	8
	KARTTA 1, OTE PERUSKARTASTA 1:20 000	9
	KARTTA 2, YLEISKARTTA 1:500 A 3	10
	KARTTA 3, PINTAVAAITUSKARTTA 1:200	11
	KARTTA 4, PINTAVAAITUSKARTTA, RÖYKKIÖ 1, 1:25	12
	KARTTA 5, TASO 1, Røykkiö 1, 1:50	13
	KARTTA 6, POHJATASO, RÖYKKIÖ 1, 1:50	14
	VALOKUVAT 1 - 10	15-17

Kylä 499 078002

1 ARKISTOTIETOJA

Kohteen nimi: Storhällorna 1

Kunta: Mustasaari

Kylä: Södra Hälsingby

Tila: RNro 7:9

Omistaja: Ernst Eriksson

Peruskartta nro 1333 01 RUTO

Kaivausalueen koordinaatit: $x = 6985\ 74$

$y = 1542\ 73$

$z = 20 - 30$

Kaivausalueen kiintopisteen (Kp 1) korkeus mpy: 31.59 (N 43)

Aikaisemmat tutkimukset: -

Tähän kertomukseen liittyvät löydöt: KM 22027:1 - 18

Diar. 20.10.1983

Tähän kertomukseen liittyvät negat. nro 58046-58058

Tähän kertomukseen liittyvät diapositiivit nro 8225-6236

2 JOHDANTO JA TOPOGRAFINEN KUVAUS

Vaasan kesäyliopiston opetusohjelmaan liittyvä arkeologinen kurssi pidettiin vuonna 1983 Mustasaaren Storhällornan röykkiöalueella, joka oli löydetty edellisenä kesänä. Museovirasto antoi alueelle tutkimusluvan. Allekirjoittanut sai tehtäväkseen toimia kurssin opettajana. Kaivaustutkimukset suoritettiin 4.- 11.7.1983 välisenä aikana. Kustannuksista vastasi Korsholmin kunta. Kaivauksiin osallistui kaikkiaan yhdeksän kurssilaista. Piirtämisestä vastasi lähinnä J.-P. Ruuskanen.

Storhällorna on korkeimmalta kohdaltaan noin 40 metrin korkeuteen kohoava kallioalue Pundarsista Hälsingbyhyn vievän tien itäpuolella, noin 800 m:n päässä tiestä. Vuonna 1982 kaivettu Middagshultin röykkiö sijaitsee alueesta noin 3 km pohjoiseen. Kallioalueella on suoritettu puuston hakkuuta, mikä osaltaan mahdollisti röykkiöiden havaitsemisen edellisenä kesänä. - kartta 1.

Röykkiöalueella Storhällorna 1 on puusto hakattu. Kasvillisuus muodostuu lähinnä heinäkasveista ja nuorista koivuista. Alueella karotitettiin kaikkiaan 12 röykkiötä. Välittömästi röykkiöiden eteläpuolella maasto viettää voimakkaasti etelään. Kymmenen metrin matkalla on korkeusero noin kolme metriä. Röykkiöistä pohjoiskoilliseen, vain muutaman metrin päässä röykkiöstä 12, on noin 40 x 40 metriä laaja suoperäinen alue, kartat 2-3, valok. 1-2, diat 8225-6.

Storhällorna 1 alueesta noin 80-90 m koilliseen sijaitsee vielä kaksi röykkiötä (röykkiöt A ja B). Alue nimitettiin Storhällorna 2:ksi. Norra ja Södra Hälsingbyn kylien raja kulkee alueiden välissä. Storhällorna 2 sijaitsee kuusivaltaisessa metsässä. Hakkuualue noudattaa kylien rajaa. Storhällorna 2 -alueesta on erillinen kaivauskertomus. - kartta 2.

3 KARTOITUS

Kartoitusta ja kaivaustutkimuksia varten laadittiin alueelle suorakulmainen koordinaatisto, jonka x-akselin kompassisuunta oli pohjoiseen. Koordinaatiston peruspisteeksi valittiin x 400 y 200, josta etäisyyden katsottiin riittävän kartoitukseen eri suuntiin.

Storhällorna 1 alueelle merkittiin kiintopiste suureen maakiveen (KP 1), rökkiöistä noin 20 m luoteeseen. Kiintopisteen absoluuttinen korkeus merenpinnasta N-43 järjestelmässä on 31.59 m. Kiintopisteen absoluuttinen korkeus saatiin vaaitsemalla peruskartalla pisteessä x 6985 18 y 542 19 olevasta korkeusluvusta, jonka korkeudeksi ilmoitetaan 17,4 m. Korkeusluku sijaitsi kaivausalueesta noin 800 m lounaaseen. Kiintopiste 1 absoluuttisine korkeuksineen merkittiin punaisella maalilla. - kartat 1-2.

Alueesta piirrettiin yleiskartta mittakaavaan 1:500, johon merkittiin maaston erityispiirteet, rökkiöt, tilanrajat ja rajapyykit.

Storhällorna 1 alueella kartoitettiin kaikkiaan 12 rökkiötä:

- Rökkiö 1: pyöreä, läpimitta 4,5 m
- Rökkiö 2: pyöreä, läpimitta 4,0 m
- Rökkiö 3: pyöreä, läpimitta 2,0 m
- Rökkiö 4: pyöreä, läpimitta 3,0 m
- Rökkiö 5: soikeahko, 4,0 x 2,0 m
- Rökkiö 6: soikeahko, 4,0 x 2,0 m
- Rökkiö 7: pyöreä, läpimitta 4,0 m
- Rökkiö 8: pyöreä, läpimitta 2,5 m
- Rökkiö 9: pyöreä, läpimitta 3,0 m, keskellä "kraateri"
- Rökkiö 10: pyöreä, läpimitta 3,0 m
- Rökkiö 11: pyöreä, läpimitta 2,5 m
- Rökkiö 12: pyöreä, läpimitta 2,5 m

Rökkiöiden keskimääräinen korkeus ympäröivästä maanpinnasta on noin 50 - 80 cm.

4 KAIVAUSTUTKIMUKSET

Tutkimuskohteeksi valittiin röykkiö 1. Se erottui ympäröivästä maanpinnasta vajaan metrin korkeana, pyöreänä röykkiönä. Röykkiön eteläpää sijaitsi noin 90 cm matalampana kuin sen pohjoispää johtuen maaston jyrkästä laskusta etelään. Röykkiö näytti koskemattomalta. - kartat 3-4, valok. 3, dia 8227.

Kohde valokuvattiin, jonka jälkeen poistettiin röykkiön päälle ja sen välittömään ympäristöön kasvaneet heinät ja sammal sekä roskat. Röykkiö oli pyöreä, halkaisijaltaan noin 4,5 m, korkeuden ollessa ympäröivästä maanpinnasta noin 80 cm:ä. Ennen kaivauksen alkua voitiin myös havaita muutama suurempi kehäkivi röykkiön itä- ja kaakoisreunalla. Röykkiön kivien keskimääräinen läpimitta oli 10-15 cm:ä. - kartat 4-5, valok. 4, diat 8228-29.

Röykkiön keskus sijaitsi noin pisteessä x 392 y 200. Kaivaukset aloitettiin poistamalla ensin pohjois-sektorin, linjan x 392 pohjoispuolella, ensimmäinen kivikerros. Kivien välissä olevan mullan seassa oli havaittavissa jonkin verran hiiltä. Koska rakenteellisia piirteitä ei ollut havaittavissa jatkettiin tutkimuksia poistamalla seuraavat kivikerrokset.

10-15 cm:n läpimittaisia kiviä oli kaikkiaan 60 cm:n paksuudelta. Kivikerrosten alta paljastui ruskea hiekka. Heti ruskean hiekan pintakerroksesta löytyi keramiikkakeskittymiä. Suurin keskittymä löytyi pisteessä x 392 40 y 200 35 josta löytyi kaikkiaan 671 g keramiikkaa. Keskittymä sijaitsi osittain läpimitaltaan 90 cm:n kiven päältä, osittain sen vierestä. (z 279) - kartta 6, valok. 5-6, diat 8230-33.

Yli 50 g:n keskittymiä löytyi pisteistä x 392 40 y 199 00 (105 g), x 392 00 y 200 00 (75 g) ja x 392 40 y 200 35 (671 g). Pienemmät keskittymät sijaitsivat pisteissä x 392 90 y 199 60 (38 g) x 392 00 y 201 50 (4 g) ja 393 30 y 200 00 (13 g). - kartta 6.

Röykkiön eteläsektori kaivettiin ruskean hiekan tasoon noudattaen samaa menetelmää kuin pohjoissektorissa. Eteläsektorista löytyi vain kolme palaa keramiikkaa (5,5 g) pisteestä x 391 00 y 200 00.

Riskeaa hiekkaa kaivettiin kauttaaltaan noin 20 cm:n paksu kerros, jonka jälkeen vastaan tuli vaalean, koskemattomalta näyttävän hiekan kerros. Vaaleaa hiekkaa kaivettiin noin 10 cm:n paksuinen kerros, jonka jälkeen kaivaminen lopetettiin. Esiin kaivettu hiekka seulottiin tiheällä seulalla. - dia 8234.

Röykkiön kehäkiveys erottui kaivausten yhteydessä säännöllisen pyöreänä kehänä. Röykkiön itä- ja eteläosan kehäkivet olivat selvästi näkyvissä jo kaivausta aloitettaessa. Röykkiön keskiosasta paljastui suurehkoja, noin 50 cm:n läpimittaisia, kiviä. Selväpiirteistä, röykkiön sisäistä, rakennelmaa ne eivät kuitenkaan muodostaneet. Suurin keramiikkakeskittymä sijaitsi röykkiön keskellä. - kartat 5 ja 6, valok. 6-9, diat 8235-36.

5 TIIVISTELMÄ

Storhällorna 1 röykkiöalue muodostanee ajallisesti yhtenäisen ryhmän. Kaikki röykkiöt sijaitsevat melko lähellä toisiaan. Ainoan poikkeuksen tekee röykkiö 12, jonka etäisyys lähimpään toiseen röykkiöön on noin 25 m. Myös kooltaan ne muistuttavat toisiaan.

Kaivauksissa esiin saatu keramiikka, 483 palaa; 911,5 g, on pintapuolisen tarkastelun perusteella peräisin yhdestä astiasta. Savimassa on karkeaa, sekoitteena on käytetty kivensiruja ja jonkin verran kiillettä. Astian reuna on "koristettu" matalin painantein. Koristevyöhykkeitä astiassa on ollut ilmeisesti kaksi, joista toinen kaulaosassa. Astia on ollut tasapohjainen. Keramiikka on epineoliittista ja tarkemmin se voitaneen luokitella Morby-keramiikan ryhmään.

Kaikki rökkiöt sijaitsevat 28 m:n korkeuskäyrän yläpuolella. Maasto viettää heti rökkiöiden eteläpuolella jyrkästi, ja rökkiöt näyttävät sijaitsevan jonkinlaisella terassilla. Muutaman kymmenen metrin matkalla maasto laskee noin kolme metriä. Rannansiirtymiskronologian mukaan rökkiöt ajoittuvat aikaisintaan pronssikauden lopulle tai esiroomalaiselle rautakaudelle. Vaasan vesipiirin ilmoituksen mukaan maankohoaminen Mustasaaren seudulla maan keskipisteeseen nähden on 8,84 mm/v.

Keramiikan ja rannansiirtymiskronologian antaman ajoituksen mukaan kyseessä on luultavasti esiroomalaiselta rautakaudelta oleva rökkiöryhmä.

Tutkimuksia alueella jatkettaessa on otettava huomioon mahdollisuus, että alueella sijaitsee myös asuinpaikka. Tästä syystä kannattaa alueelta ottaa fosfaattinäytteet ja suorittaa koekuopitus. Samoin rökkiöiden välistä aluetta on syytä tutkia. Siitepölytutkimus selvittäisi alueen esihistoriallista käyttöä ja luonnonolosuhteita. Erinomainen paikka näytteen kairaamiselle on rökkiöistä pohjoiskoilliseen sijaitseva suoperäinen alue.

Helsingissä 7.5.1984

FK Pekka Honkanen

Mustasaari, Södra Hälsingby, Storhällorna 1

Negatiiviluettelo

- Kuva 1 (F. 58046-48). Yleiskuva Storhällornan röykkiöalueesta lounaasta. Storhällorna 1:n röykkiöt sijaitsevat kuvan keskiosassa näkyvien ihmisten kohdalla. Storhällorna 2:en röykkiöt taustalla näkyvässä metsässä. Metsälinja on Södra ja Hälsingbyn kylien raja.
- Kuva 2 (F. 58049-50). Yleiskuva Storhällorna 1:stä pohjoisesta. Panoraaman vasemmassa reunassa näkyvä metsäkaistale on Södra ja Norra Hälsingbyn kylien raja.
- Kuva 3 (F. 58051). Röykkiö 1 ennen kaivausta lounaasta kuvattuna.
- Kuva 4 (F. 58052). Röykkiö 1 puhdistettuna roskista ja kasvillisuudesta. Kuvattu länsilounaasta.
- Kuva 5 (F. 58053). Röykkiötä 1 kaivetaan. Kuvattu etelälounaasta.
- Kuva 6 (F. 58054). Röykkiön 1 pohjoisosa kaivettu pohjaan. Narujen leikkauspiste x 392 y 200. Kuvan keskiosassa näkyvät naulat osoittavat keramiikkakeskittymien löytökohtia. Kuvattu pohjoisluoteesta.
- Kuva 7 (F. 58055). Röykkiön 1 pohjoisosa kaivettu pohjaan. Kuvattu länsilounaasta.
- Kuva 8 (F. 58056). Röykkiö 1 pohjataso. Pohjatason suurimmat kivet jätetty paikoilleen. Kuvattu länsilounaasta.
- Kuva 9 (F. 58057). Röykkiö 1, keskusta pohjatasossa. Kuvattu pohjoisluoteesta.
- Kuva 10 (F. 58058). Röykkiö 1 ennallistettuna kaivauksen jälkeen. Kuvattu luoteesta.

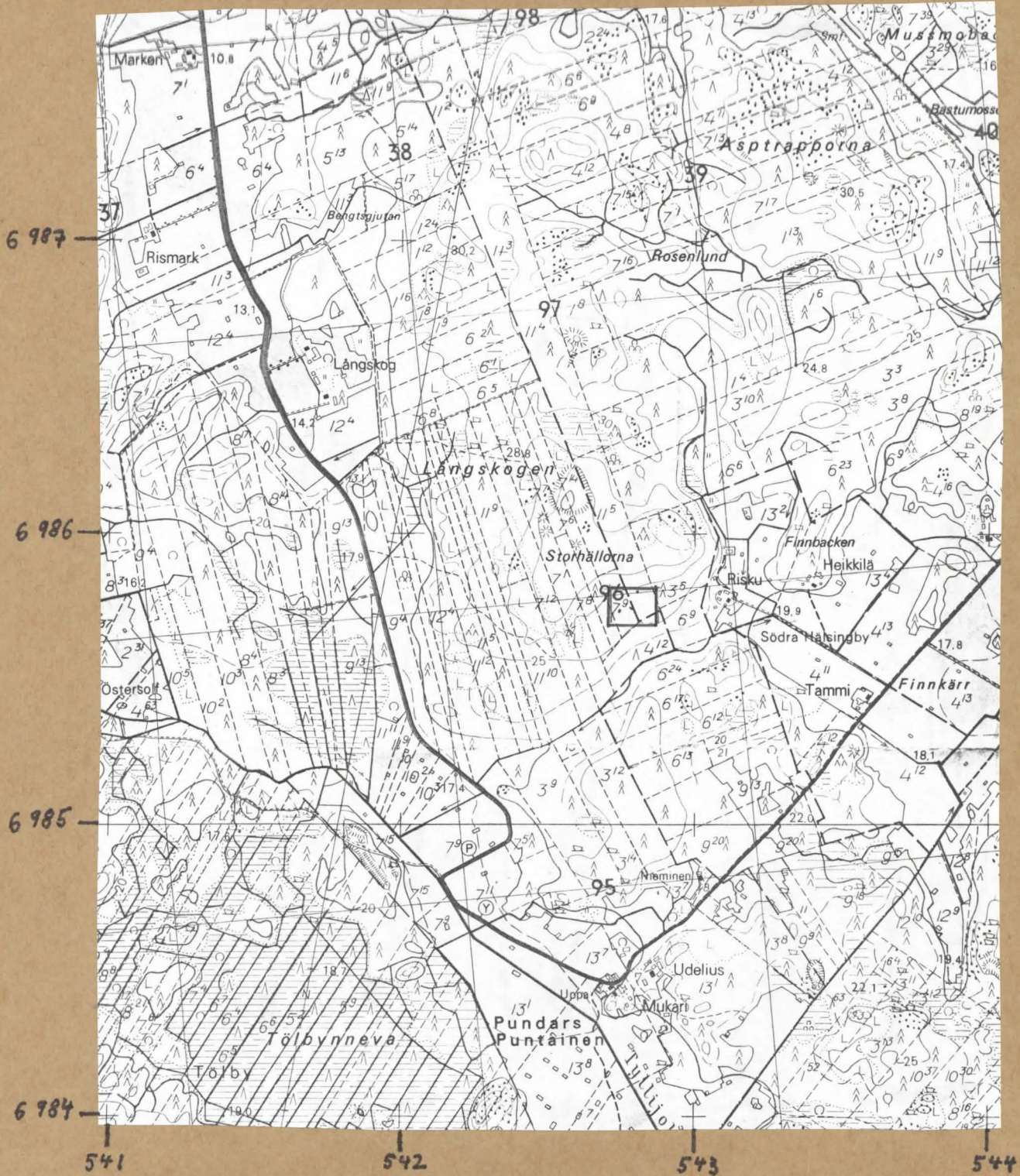
Diapositiiviluettelo:

- 8225 Yleiskuva Storhällornan röykkiöalueesta lounaasta kuvattuna. Röykkiöt sijaitsevat positiivissa näkyvien ihmisten kohdalla.
- 8226 Yleiskuva Storhällornan röykkiöalueesta lounaasta kuvattuna.
- 8227 Röykkiö 1 ennen kaivausta lounaasta.
- 8228 Röykkiötä 1 puhdistetaan, kuvattu luoteesta.
- 8229 Röykkiö 1 puhdistettuna kasvillisuudesta ennen kaivauksen alkua. Kuvattu länsilounaasta.
- 8230 Röykkiötä 1 kaivetaan. Kuvattu luoteesta.
- 8231 Röykkiötä 1 kaivetaan. Kuvattu etelälounaasta. Muita röykkiöitä keltaisella muovilla merkittyjen keppien kohdalla.
- 8232 Röykkiö 1. Keramiikkakeskittymä pisteessä x 392 40 y 200 35.
- 8233 Röykkiö 1. Keramiikkakeskittymä pisteessä x 392 40 y 200 35. Kuvattu koillisesta.
- 8234 Röykkiön 1 irtomaata seulotaan.
- 8235 Röykkiö 1, pohjoisosa kaivettu pohjaan. Sitkainnaulat keramiikkaesiintymien kohdalla. Kuvattu pohjoisluoteesta.
- 8236 Röykkiö 1 länsilounaasta kuvattuna. Pohjataso, suuret kehäkiivet jätetty paikoilleen.

Kaikki negatiivit ja diapositiivit kuvannut Pekka Honkanen.

Ote peruskartasta 1333 01 RUTO (1970)

1:20 000

Storhällorna 1 ja 2, yleiskarttaan (kartta 2) merkitty alue

Piennus

MUSTASAARI STORHÄLLORNA 1 JA 2
P. HONKANEN 1983
YLEISKARTTA
MITTAKAAVA 1:500
PIIRT P. HONKANEN

KARTTA 2 s. 10

KARTTAMERKIT

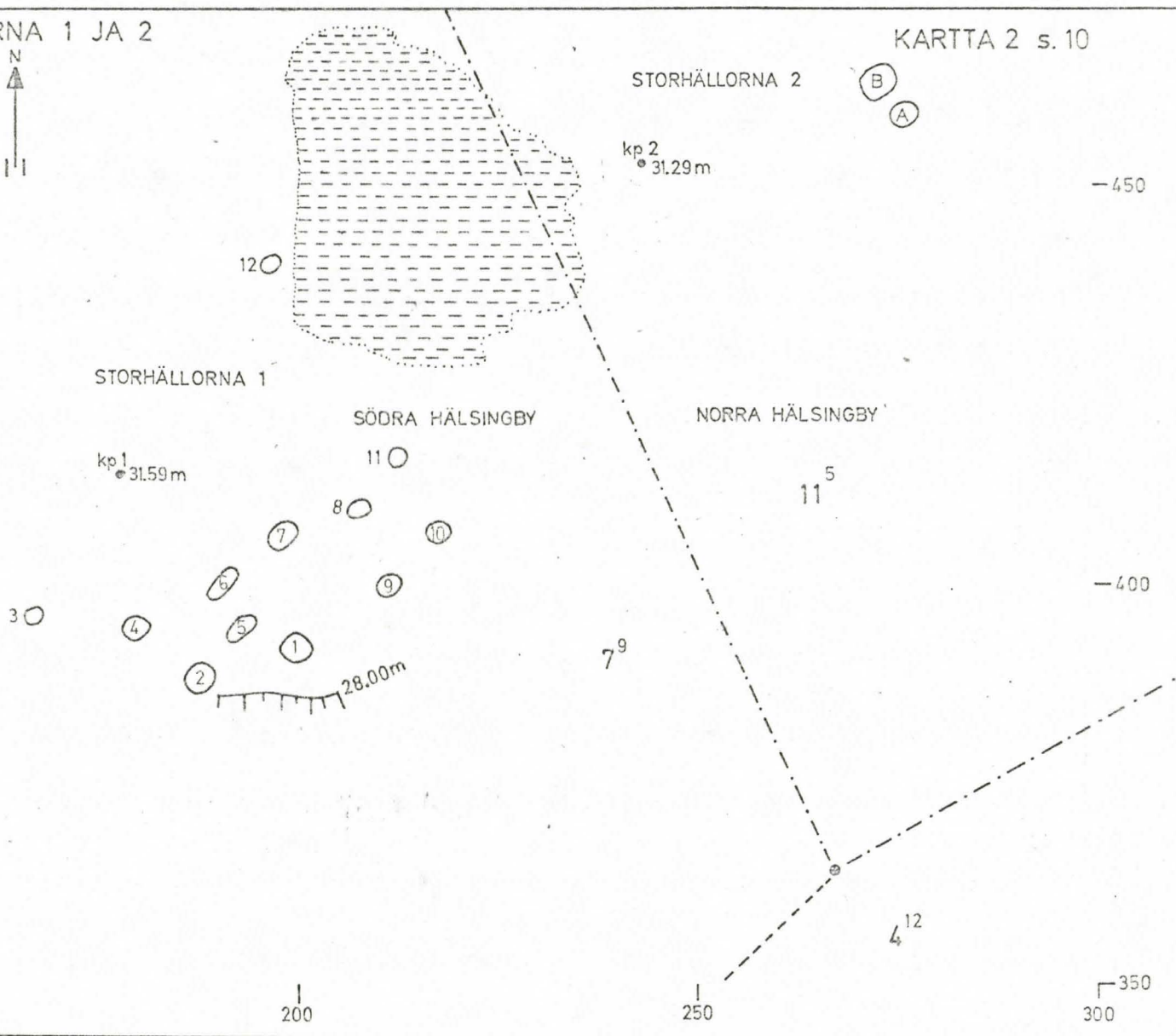
- RÖYKKIÖITÄ
- KYLÄNRAJA
- TILANRAJA
- SOISTUVA MAA
- RAJAPYYKKI
- KIINTOPISTE
- KORKEUSKÄYRÄ

150

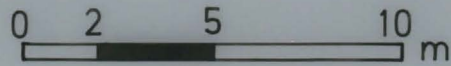
200

250

300
350

MUSTASAARI STORHÄLLORNA 1
P. HONKANEN 1983
PINTAVAAITUSKARTTA
MITTAKAAVA 1:200
PIIRT. P. HONKANEN

LUVUT ABSOLUUTTISIA KORKEUKSIA YMP.

	190 		200 		210
410 —	30.28 ⁺	30.43	30.47 ⁺	30.34	30.30 ⁺
	30.23	30.36	30.48	30.51	30.16
	30.15	30.31	30.48	30.29	30.11
	30.10	30.18	30.31	30.26	30.07
	30.05	30.07	30.12	30.09	30.06
400 —	30.07 ⁺	30.05	29.94 ⁺	30.25	29.88 ⁺
	30.05	29.73	29.79	29.94	29.86
	29.55	29.61	29.71	29.59	29.58
	29.45	29.26	29.59	29.34	29.39
	29.23	28.94	29.71	28.92	28.94
390 —	28.83 ⁺	28.68	28.78 ⁺	28.61	28.30 ⁺
	28.51	28.37	28.37	28.24	
	28.12	27.98	28.05		
380 —	+		+		+

MUSTASAARI STORHÄLLORNA 1

KARTTA 4 s.12

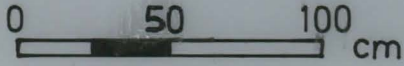
P. HONKANEN 1983

PINTAVAAITUSKARTTA RÖYKKIÖ 1

MITTAKAAVA 1: 25

KP1 vl. 034 = 31.59m ymp.

PIIRT. J- P RUUSKANEN

198
|

200
|

202
|

·233

·230

+224

+

·223

·228

·214

·225

·223

·224

·220

394 — +

392 — ⁺274 259 261 249 237 246 236 223 ⁺222 230 228 224 229 236 253 254 ⁺259 271 275

·228

·239

·252

·260

·271

·282

·299

390 — +

+314

+

·314

·320

MUSTASAARI STORHÄLLORNA 1

P. HONKANEN 1983

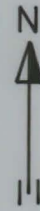
RÖYKKIÖ 1

TASO 1

MITTAKAAVA 1:50

KP 1 vl. 034 = 31.59 m ymp.

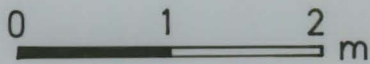
PIIRT. J-P RUUSKANEN

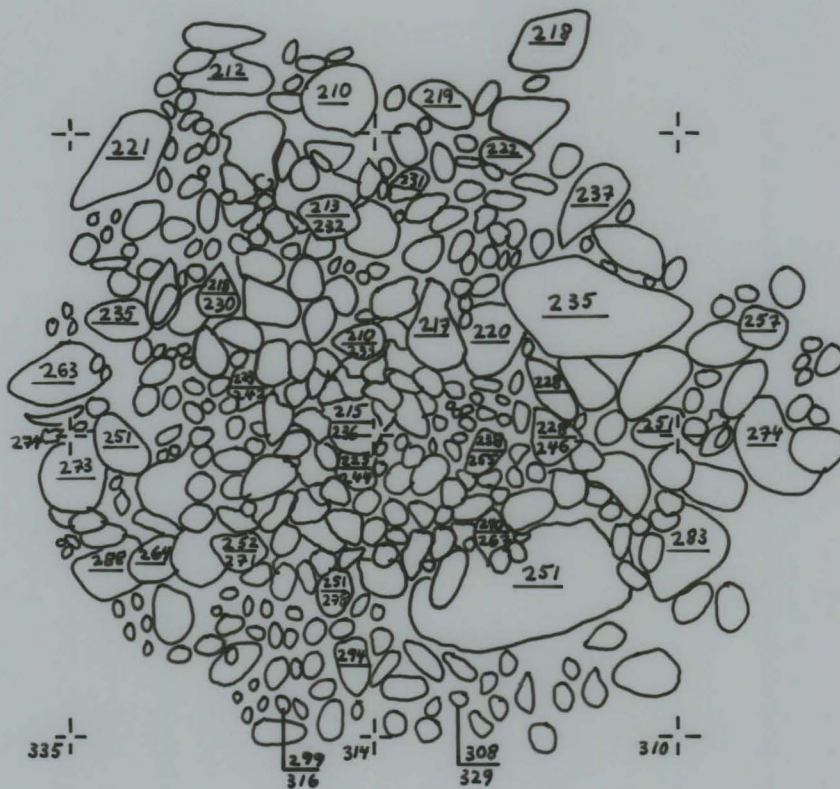
KARTTAMERKIT

○ KIVI

$\frac{352}{271}$ PINTA- JA POHJALUKU

✦ $\frac{222}{1}$ ✦ $\frac{234}{1}$ — 396

✦ $\frac{259}{1}$ ✦ — 394

✦ $\frac{301}{1}$ ✦ — 392

✦ $\frac{335}{1}$ ✦ $\frac{308}{329}$ ✦ $\frac{310}{1}$ ✦ $\frac{332}{1}$ ✦ — 390

198   200   202   204

MUSTASAARI STORHÄLLORNA 1

KARTTA 6 s 14

P. HONKANEN 1983

RÖYKKIÖ 1

POHJATASO

MITTAKAAVA 1:50

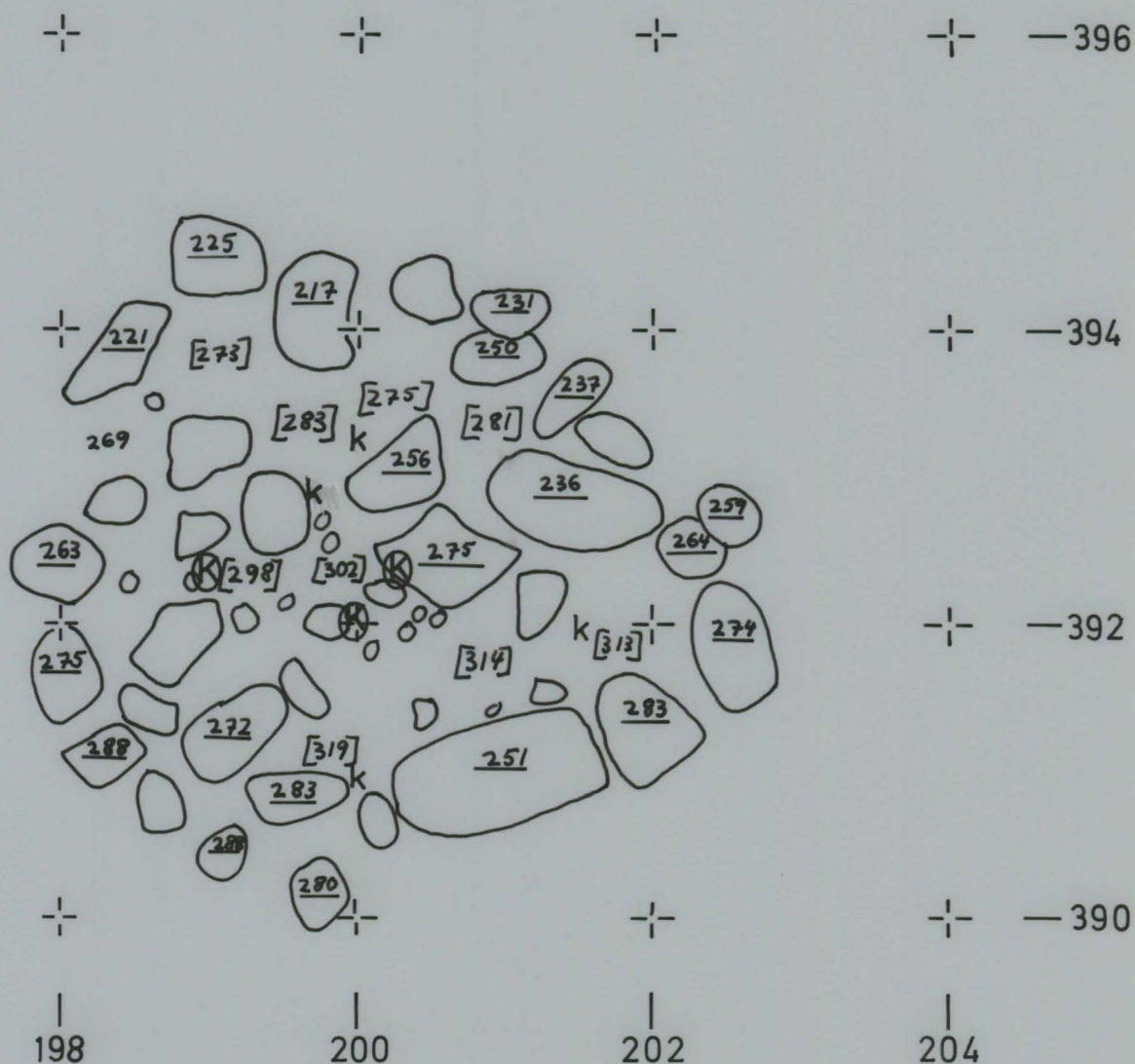
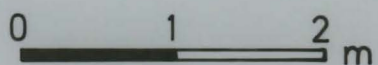
KP 1 vl. 034 = 31.59m ymp.

PIIRT. J-P RUUSKANEN

KARTTAMERKIT

- Ⓚ KERAMIKKAKESKITTYMÄ > 50g
- k - || - < 50g

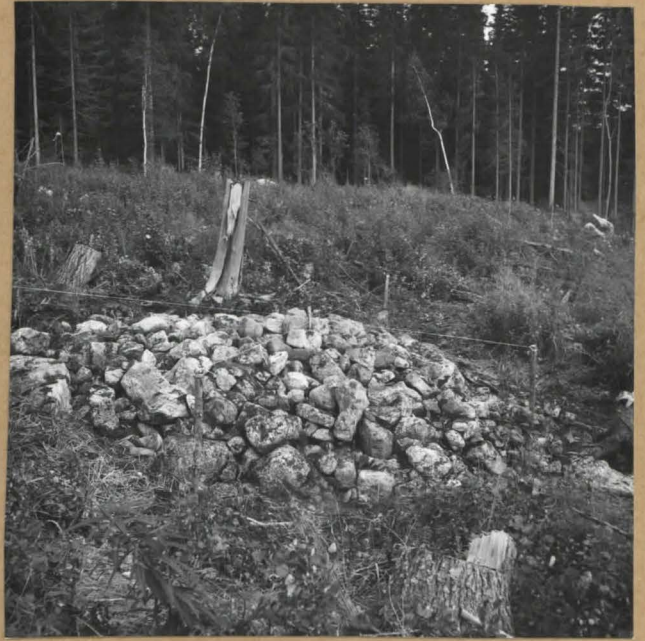
Kuva 1 (neg. 58046-48) Yleiskuva Storhällornan röykkiöalueesta lounaasta. Storhällorna 1:n röykkiöt sijaitsevat kuvan keskiosassa näkyvien ihmisten kohdalla. Storhällorna 2:en röykkiöt taustalla näkyvässä metsässä. Metsälinja on Södra ja Norra Hälsingbyn kylien raja.

Kuva 2 (neg. 58049-50) Yleiskuva Storhällorna 1:stä pohjoisesta.

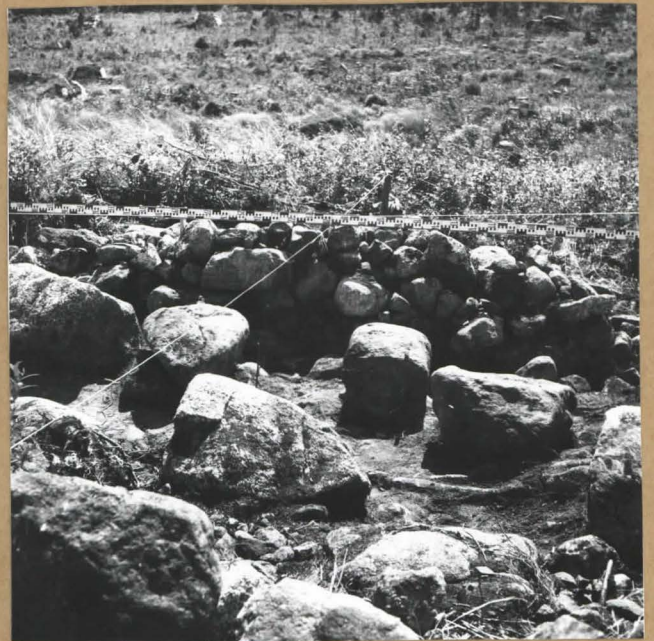
Kuva 3 (neg. 58051) Röykkiö 1 ennen kaivausta lounaasta kuvattuna.

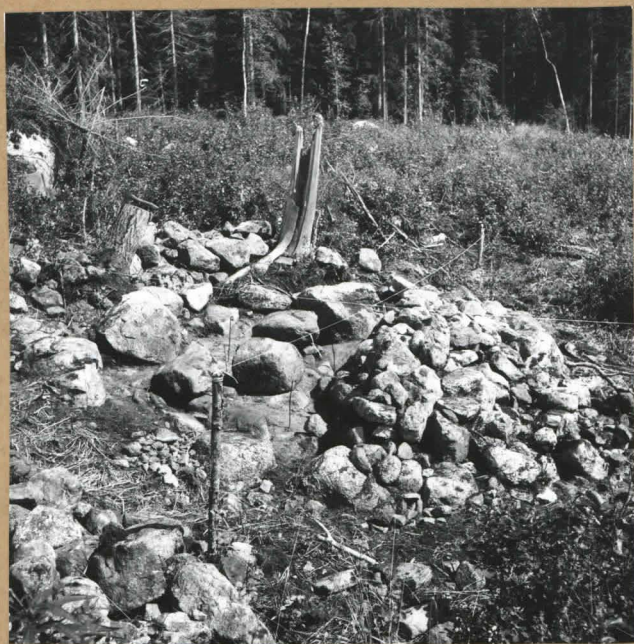
Kuva 4 (neg. 58052) Röykkiö 1 puhdistettuna roskista ja kasvillisuudesta. Kuvattu länsilounaasta.

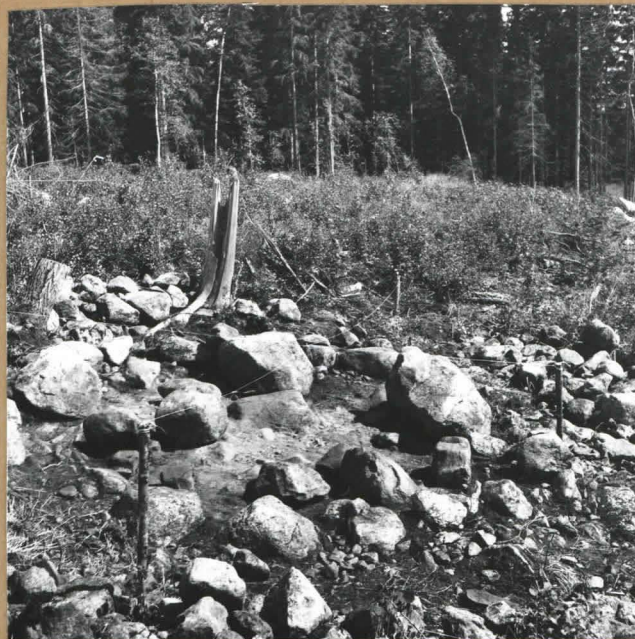
Kuva 5 (neg. 58053) Röykkiötä 1 kaivetaan. Kuvattu etelälounaasta.

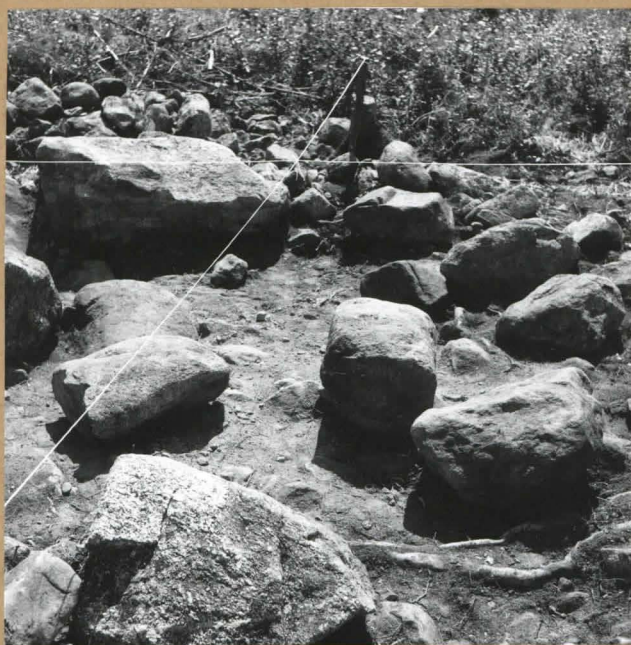
Kuva 6 (neg. 58054) Röykkiön 1 pohjoisosa kaivettu pohjaan. Narujen leikkauspiste x392 y200. Kuvattu pohjoisluoteesta

Kuva 7 (neg. 58055) Röykkiön 1 pohjoisosa kaivettu pohjaan. Kuvattu länsilounaasta.

Kuva 8 (neg. 58056) Röykkiö 1 pohjataso. Pohjataso suurimmat kivet jätetty paikoilleen. Kuvattu länsilounaasta.

Kuva 9 (neg. 58057) Röykkiö 1, keskusta pohjatasossa. Kuvattu pohjoisluoteesta.

Kuva 10 (neg. 58058) Röykkiö 1 ennallistettuna kaivauksen jälkeen. Kuvattu luoteesta.